

Sygn. akt ***INs 306/16***

POSTANOWIENIE

Dnia 27 lipca 2016 roku

Sąd Rejonowy w Słupsku, I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSR Lidia Staśkiewicz

Protokolant: st. sek. sąd. E. B.

po rozpoznaniu w dniu 20 lipca 2016 roku w Słupsku

na rozprawie sprawy

z wniosku ***R. S.***

przy udziale ***G. K.***

o stwierdzenie nabycia spadku po A. K.

stwierdza, że spadek po ***A. K.***

zmarłej w dniu 06 września 2015 roku w S.

ostatnio stale zamieszkałej w S.

na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia 07.12.2005 r. nabył wprost syn G. K., syn A. i W. – w całości.

Sygn. akt ***INs 306/16***

UZASADNIENIE

Wnioskiem z dnia 04 kwietnia 2016 r. ***wnioskodawca R. S.*** wniósł o stwierdzenie nabycia spadku po matce A. K., zmarłej w dniu 06.09.2015 r. w S., ostatnio stale zamieszkałej w S..

W uzasadnieniu wniosku wnioskodawca wskazał, że zmarła pozostawiła dwóch spadkobierców – R. S., syna z pierwszego małżeństwa i G. K., syna z drugiego małżeństwa. W skład spadku wchodzi spółdzielcze mieszkanie własnościowe położone w S. przy ul. (...) (...) o pow. 47,80 mkw. Zmarła pozostawiła testament, lecz uczestnik postępowania G. K. nie ujawnił jego treści.

Uczestnik postępowania G. K. złożył na rozprawie w dniu 20 lipca 2016 r. testament oraz umowę dożywocia. Oświadczył, że o nic nie wnosi.

Wnioskodawca R. S. nie zgłosił zarzutów do testamentu, zaś wobec ujawnienia umowy przeniesienia własności wymienionego w testamencie lokalu mieszkalnego na uczestnika, wniósł o stwierdzenie nabycia spadku na podstawie ustawy.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

A. K., z domu M., zmarła w dniu 06 września 2015 r. w S. (***bezsporne, nadto dowód: odpis skrócony aktu zgonu – k. 3***)

A. K. w ciągu swojego życia zawarła trzy związki małżeńskie. Z pierwszego małżeństwa z L. S. urodziło się troje dzieci - R. S., W. S. i Z. S.. W. i Z. S. nie żyją, zmarli w wieku niemowlęcym, zaś małżeństwo z L. S. ustało przez rozwód. Drugi związek małżeński spadkodawczyni zawarła z W. K. (1), z małżeństwa tego urodził się syn G. K., małżeństwo również ustało przez rozwód. Trzeci związek małżeński A. K. zawarła z W. K. (2), z małżeństwa tego nie urodziły się dzieci, małżeństwo ustało przez rozwód. Spadkodawczyni nie miała dzieci pozamałżeńskich ani przysposobionych. Sprawa niniejsza to pierwsza sprawa spadkowa po spadkodawczyni. Żaden z uczestników postępowania nie sporządził aktu poświadczenia dziedziczenia przed notariuszem, nie składał oświadczenia spadkowego, nie zrzekał się dziedziczenia ani nie został uznany za niegodnego dziedziczenia (**bezsporne, nadto dowód: zapewnienie spadkowe R. S. i G. K. – k. 19-20, odpisy skrócone aktów urodzenia R. S. i G. K. – k. 4-5, odpis skrócony aktu małżeństwa z W. K. (1) – k. 6**).

A. K. w dniu 07 grudnia 2005 r. sporządziła testament w całości napisany pismem ręcznym i przez nią podpisany. W testamencie w tym spadkodawczyni wskazała, że ma dwóch synów – R. S. i G. K.. R. S. ożenił się, ma mieszkanie i mieszka z rodziną, G. K. mieszka zaś z testatorką w mieszkaniu przy ul. (...) (...) w S.. Oświadczyła, że G. K. dał jej pieniądze na wykup mieszkania ze Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w S. i cały czas pomaga jej finansowo, dlatego ustanawia go jedynym spadkobiercą jej mieszkania po jej śmierci (**dowód: testament – k. 13, protokół otwarcia i ogłoszenia testamentu – k. 23**)

Lokal mieszkalny położony w S. przy ul. (...) (...) na datę sporządzenia testamentu, tj. 07.12.2005 r., wyczerpywał prawie cały spadek po A. K., pozostałe przedmioty należące do spadku – wyposażenie mieszkania – przedstawiały marginalną wartość (**okoliczność bezsporna**)

W dniu 08 października 2014 r. przed notariuszem P. G., prowadzącym Kancelarię Notarialną w S., została zawarta pomiędzy A. K. a G. K. umowa, na mocy której A. K. przeniosła na rzecz syna G. K. lokal mieszkalny położony w S. przy ul. (...) (...) o pow. 53,54 mkw, stanowiący odrębną nieruchomość, wraz z udziałem w nieruchomości wspólnej, w zamian za co G. K. zobowiązał się zapewnić A. K. dożywotnie utrzymanie polegające na przyjęciu jej jako domownika, dostarczaniu jej wyżywienia, ubrania, mieszkania, światła i opału, odpowiednią pomoc i pielęgnowanie w chorobie, a także sprawić jej pogrzeb odpowiadający zwyczajom miejscowym własnym kosztem. Nadto G. K. ustanowił na rzecz A. K. dożywotnią i nieodpłatną służebność osobistą mieszkania na opisanym lokalu mieszkalnym, polegającą na zamieszkiwaniu i korzystaniu przez uprawnioną z całego lokalu mieszkalnego (**dowód: wypis z aktu notarialnego repertorium A numer (...) – k. 14-17**).

A. K. nie odwołała testamentu z dnia 07 grudnia 2005 r. (**okoliczność bezsporna**).

Sąd ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie zebranych w aktach sprawy dokumentów, którym dał wiarę w pełni wobec nie kwestionowania ich prawdziwości przez strony oraz braku podstaw do zakwestionowania ich prawdziwości przez Sąd z urzędu.

Sąd uznał za wiarygodne zapewnienia spadkowe złożone przez wnioskodawcę i uczestnika postępowania, albowiem korespondowały one z pozostałym materiałem dowodowym w postaci dokumentów.

Sąd zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 926 kc powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu (§ 1). Dziedziczenie ustawowe co do całości spadku następuje wtedy, gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy albo gdy żadna z osób, które powołał, nie chce lub nie może być spadkobiercą (§ 2).

Z cytowanego przepisu wynika, że ustawa daje pierwszeństwo porządkowi dziedziczenia określonego przez spadkodawcę w testamencie. Podkreślał to również wielokrotnie Sąd Najwyższy, m.in. w orzeczeniu z dnia 6 lutego 1998 r., I CKU 206/97 (niepubl.), zgodnie z którym stwierdzenie nabycia spadku musi honorować wolę spadkodawcy wyrażoną w ważnym testamencie, a także w orzeczeniu z dnia 31 stycznia 1997 r., II CKU 58/96 (niepubl.), zgodnie

z którym orzeczenie o stwierdzeniu nabycia spadku wydane bez zbadania, czy spadkodawca pozostawił testament, narusza art. 670 § 1 (obecnie art. 670) k.p.c.

Dlatego dziedziczenie ustawowe co do całości spadku ma miejsce wtedy, gdy:

- 1) spadkodawca nie sporządził w ogóle testamentu;
- 2) spadkodawca sporządził testament, którego treść ogranicza się do innych rozrządzeń (nie zawiera powołania spadkobiercy);
- 3) spadkodawca sporządził testament, który okazał się nieważny lub bezskuteczny; ta ostatnia sytuacja występuje, gdy powołani w testamencie spadkobiercy (spadkobierca) nie chcą lub nie mogą dziedziczyć; spadkobierca, który nie chce dziedziczyć, daje temu wyraz, składając oświadczenie o odrzuceniu spadku, natomiast spadkobierca nie może dziedziczyć, jeśli nie dożyje otwarcia spadku lub zostanie uznany za niegodnego.

W niniejszej sprawie spadkodawczyni A. K. w dniu 07 grudnia 2005 r. sporządziła testament własnoręczny, w którym oświadczyła, że ustanawia G. K. jedynym spadkobiercą jej mieszkania po jej śmierci.

Wobec takiego sformułowania testamentu należało ustalić, czy wolą testatora było powołanie spadkobiercy do całości spadku czy też jedynie ustanowienie zapisu.

Zgodnie z art. 961 kc jeżeli spadkodawca przeznaczył oznaczonej osobie w testamencie poszczególne przedmioty majątkowe, które wyczerpują prawie cały spadek, osobę tę poczytuje się w razie wątpliwości nie za zapisobiercę, lecz za spadkobiercę powołanego do całego spadku. Jeżeli takie rozrządzenie testamentowe zostało dokonane na rzecz kilku osób, osoby te poczytuje się w razie wątpliwości za powołane do całego spadku w częściach ułamkowych odpowiadających stosunkowi wartości przeznaczonych im przedmiotów.

Spadkodawca może zatem sformułować swoje rozrządzenia w taki sposób, że wymienia poszczególne przedmioty majątkowe przeznaczone dla danej osoby. W zasadzie osobę taką należałoby traktować jako zapisobiercę. Taka też będzie jej sytuacja prawna, gdy z treści testamentu wynika w sposób niebudzący wątpliwości, że wolą testatora było ustanowienie zapisu, a nie powołanie do dziedziczenia (tak też postanowienie SN z dnia 16 czerwca 1998 r., I CKN 743/97, LexisNexis nr (...) oraz orzeczenie SN z dnia 13 października 1995 r., II CKN 129/95, niepubl.). W razie powstania wątpliwości, czy chodzi o powołanie do spadku, czy też o ustanowienie zapisu, ustawa nakazuje traktować osobę wymienioną w testamencie jako spadkobiercę. Reguła ta ma zastosowanie, gdy przedmioty majątkowe wymienione w testamencie wyczerpują prawie cały spadek (tak postanowienie SN z dnia 19 października 2000 r., II CKN 505/2000, LexisNexis nr 384094, „Rejent” 2013, nr 3, s. 138 z glosą E. Skowrońskiej).

Jeżeli przedmioty te nie wyczerpują prawie całego spadku, do dziedziczenia powołani są spadkobiercy ustawowi, a przeznaczone dla poszczególnych osób przedmioty majątkowe stanowią przedmiot zapisu (tak orzeczenie SN z dnia 4 kwietnia 1997 r., III CKU 14/97, niepubl.).

Należy też zważyć, że reguła zawarta w art. 961 ma zastosowanie wtedy, gdy wymienione w testamencie przedmioty wyczerpują prawie cały spadek, a tym bardziej gdy wyczerpują cały spadek. Chodzi o wartość obiektywną, gospodarczą. Wartość przedmiotów pominiętych w testamencie musi być w określonych okolicznościach gospodarczo nieistotna (tak orzeczenie SN z dnia 23 lutego 1950 r., Wa.C. 289/49, PiP 1951, nr 7, s. 159).

Jak ustalił Sąd w toku postępowania lokal mieszkalny położony w S. przy ul. (...) X 6/3, o którym mowa w testamencie z dnia 07.12.2005 r., na moment jego sporządzenia, wyczerpywał prawie cały spadek po A. K., pozostałe przedmioty należące do spadku – wyposażenie mieszkania – przedstawiały marginalną wartość.

W konsekwencji Sąd uznał – stosując regułę z art. 961 kpc – że testament z dnia 07 grudnia 2005 r. zawiera nie zapis, lecz powołanie do całości spadku uczestnika G. K..

Dalej należało odnotować, że w dniu 08 października 2014 r. została zawarta pomiędzy A. K. a G. K. w formie aktu notarialnego umowa dożywocia, na mocy której A. K. przeniosła na rzecz G. K. lokal mieszkalny położony w S. przy ul. (...) X 6/3, w zamian za co G. K. zobowiązał się zapewnić matce dożywotnie utrzymanie polegające na przyjęciu jej jako domownika, dostarczaniu jej wyżywienia, ubrania, mieszkania, światła i opału, odpowiednią pomoc i pielęgnowanie w chorobie, a także sprawić jej pogrzeb odpowiadający zwyczajom miejscowym własnym kosztem. Nadto G. K. ustanowił na rzecz A. K. dożywotnią i nieodpłatną służebność osobistą mieszkania na opisanym lokalu mieszkalnym, polegającą na zamieszkiwaniu i korzystaniu przez uprawnioną z całego lokalu mieszkalnego

W chwili otwarcia spadku, w jego skład nie wchodził już zatem składnik majątkowy o którym mowa w testamencie.

W postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1975 r., III CRN 87/75 (LexisNexis nr (...)), przyjęto, że w celu określenia części ułamkowych, w jakich dziedziczą osoby, którym spadkodawca przeznaczył poszczególne prawa majątkowe, należy w braku odmiennej woli spadkodawcy uwzględnić wartość wszystkich tych praw, chociażby niektóre z nich nie wchodziły w skład spadku.

W orzecznictwie przyjęto, że testator, rozrządzając nawet przedmiotem nienależącym do niego, daje wyraz swej woli, aby określony spadkobierca otrzymał pewną wartość. Wolę tę należy uszanować i przy ustalaniu wielkości poszczególnych udziałów uwzględnić wartość rzeczy nienależących do spadkodawcy. Stanowisko takie znalazło odzwierciedlenie w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 28 października 1997 r., I CKN 276/97, LexisNexis nr (...) (OSNC 1998, nr 4, poz. 63, z glosą M. Niedośpiała, PiP 1998, nr 12, s. 107 oraz z omówieniem W. Robaczyńskiego, PS 1999, nr 7-8, s. 108). Wskazano w nim, że przy dokonywaniu oceny, czy przedmioty przeznaczone w testamencie określonej osobie wyczerpują prawie cały spadek, należy uwzględnić także przedmiot, którym spadkodawca zadysponował, mimo że do niego nie należał, oraz przedmioty, które bezpodstawnie zaliczał do swego majątku. Konsekwentnie należy również przyjąć, że przy wspomnianej ocenie pomija się przedmioty, które w chwili testowania należały do spadkodawcy, ale on ich do swego majątku nie zaliczał (Tak E. S. – B.).

Cytowane orzeczenia dotyczą wprawdzie sytuacji, gdy spadkodawca rozporządził przedmiotami nie należącymi do niego w chwili sporządzenia testamentu, lecz analogicznie można je odnieść również do sytuacji w przedmiotowej sprawie, w której spadkodawczyni wprawdzie rozporządziła przedmiotem należącym do niej, lecz później się go wyzbyła.

Zgodnie z art. 948 kc testament należy tak tłumaczyć, ażeby zapewnić możliwie najpełniejsze urzeczywistnienie woli spadkodawcy (§ 1). Jeżeli testament może być tłumaczony rozmaicie, należy przyjąć taką wykładnię, która pozwala utrzymać rozrządzenia spadkodawcy w mocy i nadać im rozsądną treść (§ 2).

Kierując się regułami wykładni wskazanymi w art. 948 kc należało dojść do przekonania, że w niniejszej sprawie spadek nabył w całości uczestnik G. K. – na podstawie testamentu z dnia 07 grudnia 2005 r.

Jak już wyżej wskazano, testament zawiera powołanie spadkobiercy do całości spadku, a nie zapis. Spadkodawca może w każdej chwili odwołać zarówno cały testament, jak i jego poszczególne postanowienia (art. 943 kc). Zgodnie z art. 946 kc odwołanie testamentu może nastąpić bądź w ten sposób, że spadkodawca sporządzi nowy testament, bądź też w ten sposób, że w zamiarze odwołania testament zniszczy lub pozbawi go cech, od których zależy jego ważność, bądź wreszcie w ten sposób, że dokona w testamencie zmian, z których wynika wola odwołania jego postanowień.

W niniejszej sprawie żadna z opisanych sytuacji nie miała miejsca. Testatorka nie odwołała testamentu po zawarciu umowy dożywocia. Wolą spadkodawczyni było zatem, aby jedynym jej spadkobiercą był uczestnik G. K.. Woli tej nie zmienia fakt przeniesienia na uczestnika po sporządzeniu testamentu własności lokalu mieszkalnego należącego do spadkodawczyni.

Z uwagi na powyższe na podstawie art. 926 § 1 kc, art. 948 kc, art. 959 kc i art. 961 kc orzeczono jak w sentencji postanowienia.